

ИСТРАЖИВАЊЕ И РАЗВОЈ

ПРАВНИ ОСНОВ

Истраживање „Годишњи извештај о истраживању и развоју“ се спроводи на основу Закона о званичној статистици („Сл. гласник РС“, бр. 104/2009).

МЕТОДОЛОШКЕ ОСНОВЕ

Циљ и садржај статистичког истраживања

Научноистраживачка делатност, као делатност од посебног значаја за Републику Србију, саставни је део међународног, научног, образовног и културног простора.

Научноистраживачка делатност је делатност од посебног значаја за свеукупни развој Републике Србије заснована на знању, а заједно са високим образовањем, главни је чинилац и покретач економског и друштвеног развоја.

Научноистраживачка делатност је систематски стваралачки рад који се предузима ради откривања нових знања, с циљем подизања општег цивилизацијског нивоа друштва и коришћења тих знања у свим областима друштвеног развоја.

Годишњи извештај о истраживању и развоју (у даљем тексту: ИП) обезбеђује податке о научном потенцијалу:

- О броју организација и јединица које се баве научноистраживачком и истраживачко–развојном делатношћу: према врсти, научној области и сектору економске активности;
- О кадровима: према полу, нивоу образовања, занимању, врсти радног односа, трајању радног времена, еквиваленту пуне запослености (ФТЕ) и старости;
- О финансијским средствима (приходима, трошковима и инвестицијама), према врсти истраживања, изворима финансирања и намени;
- О резултатима научноистраживачког рада: истраживачким радовима (завршени радови, радови у току и објављени радови), према врсти истраживања и научној области.

Извештајне јединице, статистичке јединице

Основни скуп истраживања и јединице посматрања статистичког истраживања јесу све организације које се баве научном или истраживачко-развојном делатношћу, без обзира на то да ли им је то основна делатност или не.

Обухват истраживања

Извештајне јединице истраживања чине:

- Научноистраживачки, истраживачко-развојни институти, као и институти од националног значаја за Републику Србију; самосталне научноистраживачке организације, пословни субјекти и установе чија је основна или претежна делатност научноистраживачка или истраживачко-развојна.
- Истраживачко-развојне јединице које се налазе у саставу привредног субјекта или установе.
- Високошколске установе (факултети и уметничке академије), чија је делатност, по Закону, образовна и научноистраживачка, обухватају се овим истраживањем од 1978. године;
- Непрофитне организације – удружења које се баве овом делатношћу.

Метод, време и извори за прикупљање података

Истраживање се спроводи у годишњој периодици, а упитници се достављају извештајним јединицама прве недеље марта. Користи се јединствен упитник за све извештајне јединице. Извештајне јединице попуњавају образац ИП у марту текуће године, а подаци се односе на претходну (извештајну) годину, односно на стање на крају извештајне године.

Подаци о ИП делатности високошколских установа и института прикупљају се као потпуни обухват (сви факултети/академије, без обзира на својински статус, сви институти: научни и истраживачко-развојни), док се подаци о ИП делатности пословних субјеката прикупљају на основу

завршних рачуна (приказана улагања у науку у статистичком анексу АОП 9061). Такође, користи се извештај Пореске управе о донетим решењима о пореским олакшицама за пословне субјекте који су имали улагања у научноистраживачке или иновативне активности.

Сви подаци о броју истраживачких организација и запосленима односе се на стање 31.12. односне године, док се подаци о истраживачким радовима, приходима и трошковима односе на целу календарску годину.

Основни извори података су: документација кадровских служби о дистрибуцији радника запослених на пословима ИП, рачуноводствене евиденције о оствареним приходима и обрачунатим улагањима у ИП, као и документација стручних служби о резултатима истраживачког рада – пројектима, радовима и сл.

Обавеза заштите индивидуалних података

Индивидуални подаци добијени од извештајних јединица представљају службену тајну и не могу се објављивати нити стављати на располагање било којем кориснику. Индивидуални подаци се агрегирају и искључиво у сумарном облику могу бити доступни спољним корисницима.

Списак и дефиниције основних обележја – индикатора

Врста истраживачке организације: научноистраживачке и истраживачко-развојне организације јесу установе и друга правна лица, као и јединице у саставу пословних субјеката и установа, чија је делатност у целини или претежно научноистраживачка, односно истраживачко-развојна. Све организације разврстане су на: самосталне научне и истраживачко-развојне институте, центре изузетних вредности (статус центра може стећи институт, односно високошколска установа или њихов организациони део, односно њихови организациони делови, ако су у периоду од пет година остварили врхунске и међународно признате научне и стручне резултате у одређеној научној дисциплини и на основу тога имају развијену међународну научну, техничку и технолошку сарадњу), истраживачко-развојне јединице пословних субјеката, високошколске установе и непрофитне организације/удружења.

Сектор реализације одређује се према области економске активности у којој се реализује научноистраживачки и истраживачко-развојни рад. Идентификовано је пет сектора:

- **Пословни сектор** обухвата привредне субјекте и организације чија је примарна активност тржишна производња робе и услуга и њихова продаја по економски значајним ценама. Овом сектору припадају и приватне непрофитне организације које га опслужују, као и ИП јединице у њиховом саставу.
- **Сектор државе** обухвата организације, службе и друга тела која друштву пружају оне заједничке услуге, осим високог образовања, које се по тржишним условима не би могле обезбедити, а представљају израз економске и социјалне политике друштва. Према дефиницији, овај сектор обухвата: активности администрације, одбране и регулисања јавног реда; здравство, образовање, културу, рекреацију и друге друштвене услуге; промоцију економског развоја и животног стандарда и технолошки развој. Правну, извршну и институционалну структуру треба укључити у овај сектор, без обзира на то да ли се ове структуре финансирају из редовног или из ванредног буџета.
- **Сектор високог образовања** обухвата универзитете, факултете и академије, без обзира на изворе финансирања и правни статус. Овом сектору припадају и истраживачки институти и клинике који су под непосредном контролом или управом високошколске организације.
- **Непрофитни сектор** обухвата нетржишне приватне непрофитне организације које домаћинствима пружају услуге без наплате или по ниској цени. Ове организације могу бити основане од стране удружења грађана ради обезбеђивања робе и услуга за чланове удружења или ради опште сврхе. Овом сектору припадају професионална удружења, добротворне организације, хуманитарне организације, трговинска удружења, удружења потрошача итд.
- **Сектор иностранства** обухвата организације и појединце који се налазе изван политичких граница земље, као и одговарајуће земљиште у поседу тих организација. Обухвата и све међународне организације, укључујући њихове објекте на домаћој територији.

Запослени:

- **Истраживач** је лице са најмање високом стручном спремом, односно са најмање завршеним основним академским студијама, које ради на научноистраживачким и развојним пословима и које је изабрано у звање, у складу са Законом. У зависности од остварених резултата у научноистраживачком раду, истраживач може стећи истраживачко звање: истраживач-приправник и истраживач-сарадник и научно звање: научни сарадник, виши научни сарадник и научни саветник.

- **Стручни сарадници** немају научна ни истраживачка звања, непосредно сарађују са истраживачима, обављајући стручне или техничке послове у вези са научноистраживачким и истраживачко-развојним задацима (лабораторијски техничари, инжењери и техничари техничких наука, цртачи, библиотекари, документаристи, информатичари, лектори итд.).
- **Административни радници** баве се искључиво или претежно организационим, управним, правним, административним или финансијским пословима (благајници, евидентичари, секретарице, правници итд.).
- **Остали запослени** обављају помоћне послове у истраживачким организацијама (запослени у радионицама, на пољопривредним економијама, курири, телефонисти, запослени на одржавању зграде, опреме и возног парка, возачи, снабдевачи итд.).
- Не укључују се запослени у служби заштите и безбедности, као ни запослени у кантинама, нити запослени на одржавању чистоће и сродни (чуvari зграда, портири, чистачице, кафе куварице и сл.).

Истраживачки пројекти и студије: приказују се радови завршени у периоду од 1. јануара до 31. децембра, без обзира на то када су започети. Не узимају се у обзир радови за које не постоје наручиоци.

Фундаментално истраживање јесте стваралачка систематска активност усмерена ка освајању нових знања о пореклу и узроцима појава и чињеница, а да се при том нема у виду ни посебна примена ни коришћење. Резултати фундаменталног истраживања обично се формулишу као општи принципи, теорије или законитости.

Примењено истраживање се предузима или да би се утврдила могућност коришћења резултата неког истраживања, имајући у виду његову практичну примену, или да би се изнашле нове методе или начини који омогућавају да се постигне неки посебан, унапред одређен циљ. Ово истраживање полази од постојећих знања и продубљује их у циљу решавања посебних проблема.

Развојно истраживање јесте стваралачка систематска активност заснована на резултатима фундаменталног и примењеног истраживања и практичним знањем усмерена на увођење нових материјала, производа, уређаја, процеса и метода.

Подела индустрије према истраживачко-развојном интензитету (према стандардима ОЕСД): висока технологија, средње висока технологија, средње ниска технологија и ниска технологија.

Ниво репрезентативности података

Сви подаци су доступни према врсти истраживачких организација, према научним областима, врсти истраживања, врсти радног односа и дужини трајања радног времена особља, нивоу одређених група делатности (КД 2010) и према територијалном принципу (до нивоа НСТЈ2).

Усаглашеност са међународним препорукама, стандардима и праксом

Методологија за спровођење овог истраживања прилагођена је међународним стандардима у највећој могућој мери, методолошким препорукама постављеним на основу приручника Фраскати, изузимајући поједине финансијске показатеље, које је теже исказати због постојања разлика у начину финансирања научноистраживачког рада наше земље у односу на већину земаља чланица ЕУ и других међународних организација.

ОПИС ОРГАНИЗАЦИЈЕ ИСТРАЖИВАЊА

Органи за спровођење истраживања

У припреми и реализацији истраживања о научноистраживачким и истраживачко-развојним организацијама учествује Републички завод за статистику (Група за статистику високог образовања, науке и културе), уз консултације са Министарством за просвету, науку и технолошки развој и Центром за истраживање развоја науке и технологије – Института Михајло Пупин.

Завод утврђује и израђује јединствене методолошке основе и инструменте истраживања, израђује адресаре извештајних јединица, штампа обрасце и друге материјале неопходне за спровођење истраживања, доставља обрасце извештајним јединицама, прикупља извештаје, контролише обухват, тачност одговора и потпуност података, преноси податке у електронској форми, врши рачунску и логичку контролу података, обрађује их и објављује резултате за Републику Србију у националним и међународним публикацијама.

Обавезност давања података

Извештајне јединице су дужне да дају тачне, комплетне и ажурне податке, који по садржини и облику одговарају захтевима званичне статистике, члан 26. Закона о званичној статистици, а

казнене одредбе за одбијање давања података или давање непотпуних и нетачних података засноване су на члану 52. Закона о званичној статистици („Сл. гласник РС“, бр. 104/2009).

Роковник основних фаза рада

Рокови:

- припрема методолошких материјала и слање упитника извештајним јединицама – прва недеља марта;
- прикупљање, исправка и унос материјала – до краја маја;
- обрада података, табелирање и израда билтена – до краја јуна.

ИНСТРУМЕНТИ ИСТРАЖИВАЊА

Упитник и упутство за попуњавање упитника

- упитник: ИР;
- упутство за попуњавање упитника;
- веб-упитник који се налази на веб-сајту Републичког завода за статистику stat.gov.rs.

Списак номенклатура и класификација које се користе у истраживању

- Класификација делатности – КД („Службени гласник РС“, бр. 54/2010)
- Номенклатура статистичких територијалних јединица НСТЈ („Службени гласник РС“, бр. 109/09 и 46/10)
- Класификација научних области FOS (Fields of Science and Technology Classification, OECD 2007) Frascati Manual
- Међународна стандардна класификација образовања ISCED-F 2013
(Класификација и номенклатура се налазе на сајту Републичког завода за статистику, stat.gov.rs)

Списак публикација у којима се објављују методологија и резултати истраживања

Резултати истраживања ИР публикују се у „Статистичком годишњаку Србије“, у Билтену „Научноистраживачка делатност у Републици Србији“, као и на веб сајту Републичког завода за статистику (stat.gov.rs).

Контакт особе: Јасмина Крстић, локал 425, jasmina.krstic@stat.gov.rs

Милица Гардовић, локал 425, milica.gardovic@stat.gov.rs